

Jungtinių Tautų Komiteto patarimai Lietuvai

II dalis

Ką Lietuva turi daryti geriau dėl žmonių su negalia?

Turinys

- Žmonės su negalia iš kitų šalių 3
- Gyvenimas bendruomenėje 5
- Judėjimas ir pagalbos priemonės 10
- Informacija 12
- Šeima 15
- Mokymasis 17
- Sveikata 24
- Reabilitacija 28
- Darbas 29
- Pinigai ir parama 31
- Balsavimas ir rinkimai 32
- Kultūra, sportas ir laisvalaikis 34
- Duomenys ir tikrinimas 35
- Kas bus toliau? 38

Žmonės su negalia iš kitų šalių

Kai kurie žmonės su negalia
atvyksta į Lietuvą
iš įvairių pasaulio šalių.

Kai kurie atvykę žmonės
prašo prieglobsčio.

Prieglobstis reiškia,
kad valstybė žmogų saugo.

Prieglobstį gali gauti žmogus,
kuriam nesaugu grįžti į savo šalį.

Ką Komitetas pastebėjo?

Lietuvos įstatymai saugo
žmones su negalia,
kurie jau gavo prieglobstį.

Tačiau įstatymai dar nesaugo
žmonių su negalia,
kurie laukia atsakymo dėl prieglobsčio.

Kai kurie prieglobsčio prašytojai
buvo sulaikyti Lietuvoje.

Sulaikymas yra tada,
kai pareigūnai neleidžia žmogui išeiti
iš tam tikros vietos.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi pakeisti įstatymą.

  Įstatymas turi saugoti
  visų Lietuvoje esančių
  žmonių su negalia teises.

- Įstaigų darbuotojai turi
  kuo anksčiau sužinoti,
  ar atvykęs žmogus turi negalią.

  Įstaigų darbuotojai turi išsiaiškinti,
  kokios pagalbos žmogui reikia.

  Žmogus turi gauti
  reikalingą pagalbą.

- Lietuva neturi sulaikyti
  žmonių su negalia,
  kurie prašo prieglobsčio.

  Lietuva taip pat neturi sulaikyti
  žmonių su negalia,
  kurie persikėlė gyventi į Lietuvą.

- Jeigu žmogus su negalia sulaikomas,
  jam turi būti sudarytos
  tinkamos sąlygos.
  Įstaigų darbuotojai turi
  suteikti reikalingą pagalbą.

Gyvenimas bendruomenėje

Gyventi bendruomenėje reiškia
gyventi tarp kitų žmonių.

Žmogus su negalia pats renkasi,
kur ir su kuo gyventi.

Ką Komitetas pastebėjo?

Daug žmonių su negalia
vis dar gyvena
ilgalaikės globos įstaigose.

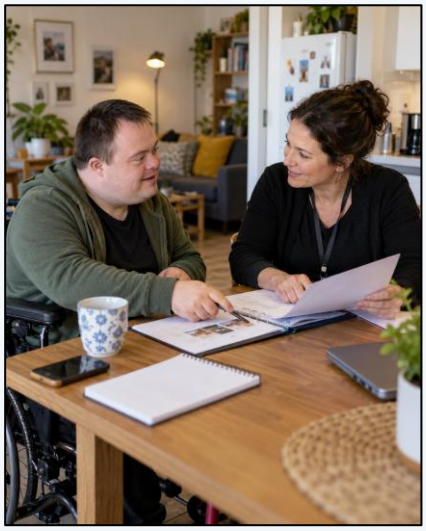
Ilgalaikės globos įstaiga yra vieta,
kur žmogus gyvena ilgą laiką
ir gauna darbuotojų pagalbą.

Žmonės su negalia
ne visada gali rinktis,
kur ir su kuo gyventi.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmogaus su negalia negalima versti gyventi globos įstaigoje.
- Lietuva turi parengti planą,
  kada uždarys visas
  ilgalaikės globos įstaigas,
  kuriose žmonės gyvena nuolat.

- Lietuva pažadėjo nuo 2030 metų nebeskirti naujų ilgalaikės globos vietų.

  Tai svarbu žmonėms su intelekto arba psichosocialine negalia.

- Lietuva turi parengti planą, kaip padėti žmonėms su negalia gyventi savarankiškai.

- Žmonės su negalia turi gauti reikalingą pagalbą.

  Ši pagalba turi padėti jiems gyventi ne globos įstaigose.

- Kiekvienas žmogus su negalia turi gauti jam tinkamą pagalbą.

- Lietuva turi tikrinti, ar ši pagalba padeda.

- Žmogus su negalia turi galėti gyventi ir veikti kartu su kitais žmonėmis.

Grupinio gyvenimo namai

Grupinio gyvenimo namuose
kartu gyvena keli žmonės su negalia.

Jiems padeda darbuotojai.

Ką Komitetas pastebėjo?

Kai kurie grupinio gyvenimo namai
vis dar primena globos įstaigas.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmogus su negalia turi
  pats spręsti, kaip gyventi.

  Pavyzdžiui, žmogus pats sprendžia,
  kada keltis
  arba ką veikti laisvalaikiu.

  Darbuotojai neturi visiems
  nustatyti vienodos tvarkos.

- Žmogus su negalia
  turi galėti pats rinktis,
  su kuo gyventi.

Pagalba gyventi savarankiškai

Kai kuriems žmonėms su negalia
kasdien reikia daug pagalbos.

Ši pagalba padeda jiems
gyventi savarankiškai.

Ką Komitetas pastebėjo?

Ne visi žmonės su negalia
gauna reikalingą pagalbą.

Kartais žmogus gauna pagalbą,
bet po kurio laiko
pagalba nutrūksta.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Vaikai su negalia
  turi galėti gyventi šeimoje.

  Tai svarbu ir vaikams su **autizmu**,
  kuriems reikia daug pagalbos.

  Autizmas reiškia,
  kad žmogus gali kitaip suprasti
  ir jausti aplinkinį pasaulį.

  Pavyzdžiui, žmogų su autizmu
  gali labai varginti garsūs garsai.

- Kartais vaikas su negalia
  negali gyventi su tėvais.

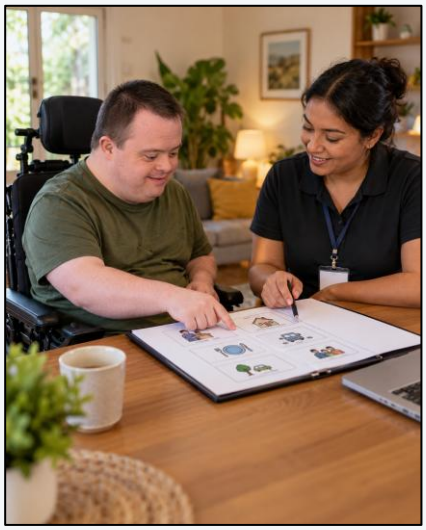
  Tada vaikas turi galėti
  gyventi kitoje šeimoje
  arba į šeimos namus panašioje vietoje.

  Tokioje vietoje suaugusieji
  rūpinasi vaiku kaip šeimoje.

- Žmonės su negalia turi gauti
  tiek pagalbos, kiek jiems reikia.

  Asmeninė pagalba skirta
  vienam žmogui su negalia.

  Pagalbininkas padeda
  žmogui su negalia kasdien.

- Asmeninė pagalba
  neturi nutrūkti dėl pinigų trūkumo.

- Pagalbos kiekis turi priklausyti
  nuo žmogaus su negalia poreikių.

- Lietuva turi nustatyti aiškias
  mokėjimo už pagalbą taisykles.

- Kai už asmeninę pagalbą
  turi mokėti valstybė,
  žmogaus su negalia šeima
  neturi mokėti vietoj jos.

Judėjimas ir pagalbos priemonės

Pagalbos priemonė yra daiktas,
kuris žmogui su negalia
padeda kasdien.

Pavyzdžiui, vežimėlis,
klausos aparatas arba baltoji lazdelė.

Žmogus su negalia turi galėti judėti.

Žmogus su negalia turi gauti
jam reikalingas pagalbos priemones.

Ką Komitetas pastebėjo?

Komitetas pastebėjo gerų pokyčių.

- Šunys vedliai ir kiti šunys pagalbininkai gali:
  - važiuoti autobusais ir traukiniais,
  - važiuoti taksi,
  - eiti į viešuosius pastatus.

  Tačiau vis dar yra problemų.

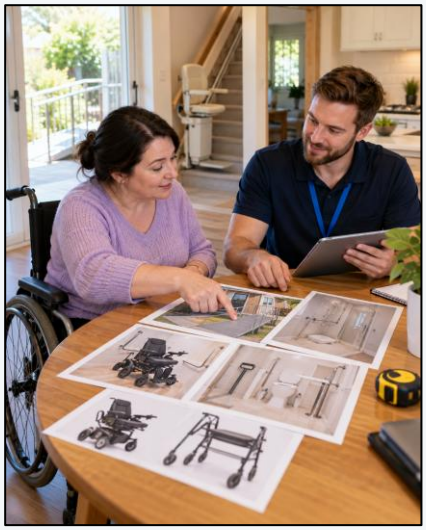
- Žmonės su negalia
  ne visada gauna pagalbą, kai nori:
  - išmokti vairuoti,
  - pritaikyti automobilį.

- Globos įstaigose žmonės su negalia ne visada gauna:
  - reikalingas pagalbos priemones,
  - pagalbą, kai nori pritaikyti būstą.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

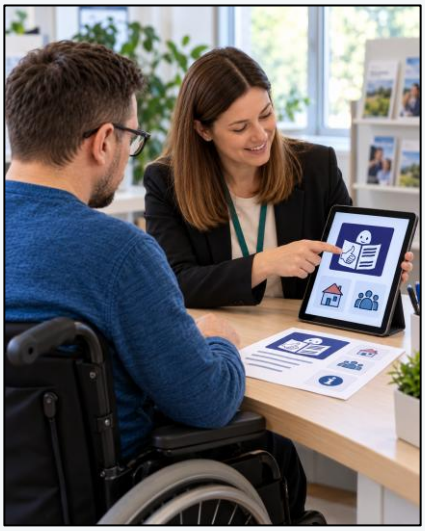
- Žmonės su negalia turi gauti reikalingas pagalbos priemones visoje Lietuvoje.

- Pagalbos priemones turi gauti ir globos įstaigose gyvenantys žmonės su negalia.

- Lietuva turi skirti daugiau pinigų pagalbos priemonėms.

Informacija

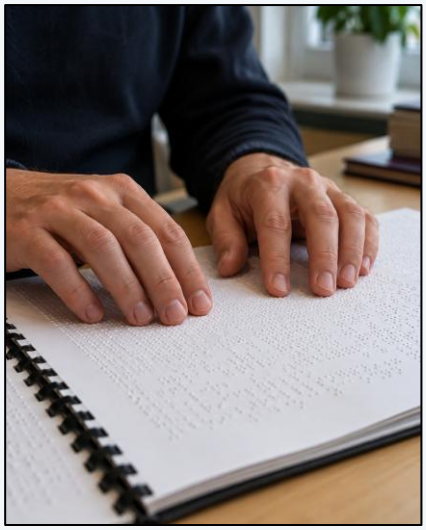
Žmogus su negalia turi teisę
gauti jam suprantamą informaciją.

Žmogus gali prašyti įstaigos
pateikti informaciją taip,
kad jis ją suprastų.

Ką Komitetas pastebėjo?

Įstaigos dar ne visada
pateikia informaciją suprantamai.
Žmonės su negalia dar retai prašo
suprantamos informacijos.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmonės su skirtingomis negaliomis
  turi galėti suprasti informaciją.
  Todėl įstaigos turi pateikti
  informaciją skirtingais būdais.
  Pavyzdžiui:
  - lengvai suprantama kalba,
  - lietuvių gestų kalba,
  - garsu,
  - **Brailio raštu**.

    Brailio raštas yra iškilių taškų raštas.
    Jį skaito kai kurie neregiai.

- Lietuva turi paaiškinti
  žmonėms su negalia,
  kaip prašyti suprantamos informacijos.
- Lietuva turi išsiaiškinti,
  kodėl žmonės su negalia
  retai prašo suprantamos informacijos.

Internetas ir televizija

Ką Komitetas pastebėjo?

Ne visos interneto svetainės
tinka žmonėms su negalia.

Ne visas televizijos laidas
žmonės su negalia gali suprasti.

Dažniausiai į gestų kalbą verčia žinias.

Privačios televizijos dar neprivalo
pritaikyti laidų žmonėms su negalia.

Privati televizija yra televizija,
kuri priklauso įmonei, o ne valstybei.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Valstybės ir privačios įstaigos
  turi pateikti suprantamą informaciją.

  Įstaigų interneto svetainės
  taip pat turi būti pritaikytos
  žmonėms su negalia.

- Lietuva turi pasirūpinti,
  kad privačios televizijos
  taip pat pritaikytų laidas
  žmonėms su negalia.

- Televizijos turi versti
  į lietuvių gestų kalbą
  ne tik žinias, bet ir:
  - kultūros laidas,
  - pramogų laidas,
  - vaikų laidas.

- Televizijos turi naudoti **subtitrus**.
  Subtitrai yra ekrane parašyti žodžiai.

- Televizijos turi naudoti
  garsinį vaizdavimą, kai jo reikia.

  Garsinis vaizdavimas reiškia,
  kad balsas paaiškina,
  kas vyksta ekrane.

- Lietuva turi apmokyti
  daugiau žmonių,
  kad jie galėtų dirbti
  gestų kalbos vertėjais.

  Lietuva taip pat turi pasirūpinti,
  kad mokyklose būtų daugiau
  gestų kalbos vertėjų.

Šeima

Žmogus su negalia turi teisę kurti šeimą.

Ką Komitetas pastebėjo?

Kai kuriems žmonėms su negalia
vis dar sunku kurti šeimą.

Kai kurie įstatymai trukdo
tokiems žmonėms su negalia
tuoktis, įvaikinti ir auginti vaikus.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Vien dėl negalios negalima
  uždrausti žmogui tuoktis.
- Vien dėl negalios negalima
  uždrausti žmogui auginti vaikus.
- Žmogus su negalia turi galėti
  įvaikinti vaikus.
- Tėvai su negalia turi gauti
  jiems reikalingą pagalbą.
  Pagalbą turi gauti
  ir tėvai su negalia,
  kurie gyvena grupinio gyvenimo namuose.
- Pagalba turi padėti tėvams
  auginti vaikus ir toliau dirbti.

Vaikas ir jo šeima

Ką Komitetas pastebėjo?

Tėvams su negalia kartais reikia pagalbos, kad galėtų auginti vaiką.

Tačiau įstaigos ne visada suteikia tėvams visą reikalingą pagalbą.

Kartais įstaigos net paima vaiką iš šeimos.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Įstaigos negali paimti vaiko iš šeimos vien dėl tėvų negalios.
- Pirmiausia įstaigos turi suteikti šeimai visą reikalingą pagalbą.
- Pagalba turi tikti šeimai.
- Įstaigos turi tartis su tėvais su negalia dėl svarbių sprendimų.
- Įstaigos turi išklausyti vaikus su negalia.
- Kartais vaikas su negalia negali gyventi savo šeimoje. Pavyzdžiui, namuose gali būti nesaugu. Tada vaikas su negalia turi galėti gyventi kitoje šeimoje arba į šeimos namus panašioje vietoje.

Mokymasis

Vaikai su negalia mokosi kartu

Įtraukusis ugdymas reiškia,
kad vaikai su negalia mokosi
kartu su kitais vaikais.

Mokykla turi suteikti
Vaikams su negalia
reikalingą pagalbą.

Ką Komitetas pastebėjo?

Lietuvoje vis daugiau
vaikų su negalia
mokosi bendrose mokyklose.

Tačiau daug vaikų su negalia
vis dar mokosi atskirai nuo kitų vaikų.

Pavyzdžiui, specialiosiose mokyklose.
Specialiojoje mokykloje
mokosi vaikai su negalia.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi parengti planą,
  kaip uždaryti specialiąsias mokyklas.
- Lietuva turi parengti planą,
  kaip daugiau vaikų su negalia
  galėtų mokytis bendrose mokyklose.

Lietuva siekia,
kad iki 2030 metų
90 iš 100 vaikų su negalia
mokytųsi bendrose mokyklose.

- Mokykla turi suteikti
  kiekvienam vaikui
  reikalingą pagalbą.
- Bendrose mokyklose
  taip pat turi galėti mokytis:
  - vaikai, kurie negirdi,
  - vaikai, kurie blogai girdi,
  - vaikai su autizmu.
- Lietuva turi nustatyti
  aiškias taisykles.
  Taisyklėse turi būti parašyta,
  kaip padėti vaikams su negalia mokytis.

- Kol tokių taisyklių nėra,
  mokykla neturi siūlyti perkelti
  vaiko su negalia į kitą mokyklą.

Mokykla turi būti pritaikyta

Vaikai su negalia turi galėti
mokytis kartu su kitais vaikais.

Mokyklos turi būti
pritaikytos vaikams su negalia.

Ką Komitetas pastebėjo?

Daug mokyklų dar nėra pritaikytos vaikams su negalia.

Mokyklose ne visada užtenka pagalbos specialistų.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi sudaryti planą.
  Plane turi būti parašyta,
  kaip pritaikyti visas mokyklas
  vaikams su negalia.

- Vaikas su negalia turi galėti
  patekti į mokyklą
  ir laisvai joje judėti.

- Informacija mokykloje
  turi būti suprantama
  vaikams su negalia.

- Mokyklose turi būti pakankamai
  pagalbos specialistų.

  Pagalbos specialistų turi būti
  ir mažuose miestuose bei kaimuose.

Pagalba mokytis visą gyvenimą

Žmonės su negalia turi galėti
mokytis visą gyvenimą.

Ką Komitetas pastebėjo?

Ne visi mokymai tinka
žmonėms su negalia.

Žmonės su negalia gauna
pagalbą mokytis tik iki 21 metų.

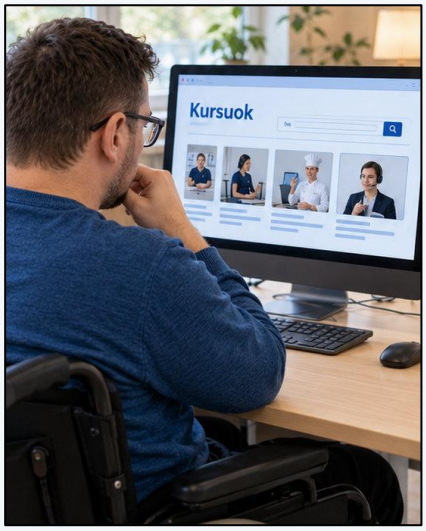
Kai kuriais atvejais pagalbą
galima gauti iki 23 metų.

www.kursuok.lt yra interneto svetainė.
Joje suaugę žmonės
gali rinktis mokymus.

Tačiau svetainėje Kursuok
nėra tinkamų mokymų žmonėms:

- su klausos negalia,
- su intelekto negalia.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmonės su negalia turi gauti
  pagalbą mokytis,
  nesvarbu, kiek jiems metų.

  Profesinis mokymas padeda žmogui
  išmokti dirbti darbą,
  kurį žmogus pasirinko.

- Žmonės su negalia turi galėti
  mokytis profesijos
  kartu su kitais žmonėmis.

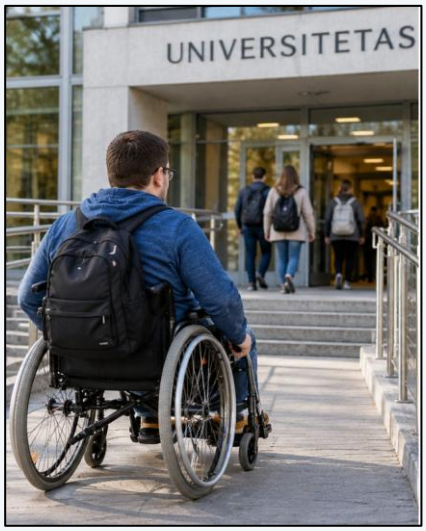

- Suaugusiųjų mokymai turi tikti
  žmonėms su skirtinga negalia.

- Lietuva turi pasirūpinti,
  kad interneto svetainėje www.kursuok.lt
  būtų mokymų žmonėms su negalia.

  Pavyzdžiui, žmonėms:
  - su intelekto negalia,
  - su klausos negalia.

Universitetai

Ką Komitetas pastebėjo?

Universitetų pastatai
dar nėra visiškai pritaikyti
žmonėms su negalia.

Studentams su negalia
trūksta pinigų ir kitos pagalbos.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Universitetų pastatai
  turi būti pritaikyti
  žmonėms su negalia.

- Žmonės su negalia
  turi galėti įstoti į universitetus.
  Negalia neturi trukdyti
  žmogui įstoti į universitetą.

  Žmonėms su negalia
  turi galioti tokios pačios
  stojimo taisyklės kaip ir kitiems.

- Studentai su negalia
  turi gauti reikalingą pagalbą
  ir pinigų, kad galėtų studijuoti.

Kai kurie vaikai su negalia mokosi namuose

Ką Komitetas pastebėjo?

Vis daugiau vaikų mokosi namuose.

Kartais šeimos jaučia,
kad turi rinktis vaiko mokymą namuose,
nors pačios to nenori.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

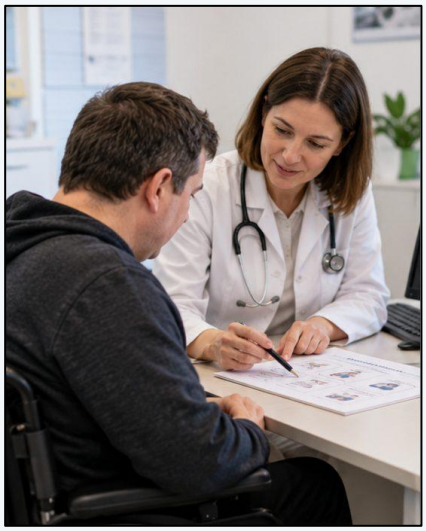

- Lietuva turi pasirūpinti,
  kad vaikai su negalia
  galėtų mokytis mokyklose.

  Šeimos neturi būti verčiamos
  rinktis vaiko mokymo namuose.

- Lietuva turi padėti vaikams su negalia
  mokytis mokykloje ir ją baigti.

Sveikata

Žmonės su negalia turi gauti
jiems reikalingą gydymą.

Jie turi turėti tokias pat galimybes
gydytis kaip kiti žmonės.

Negalia neturi trukdyti žmogui
gauti gydymą.

Gydytojai turi aiškiai paaiškinti
žmogui su negalia,
kaip jį gydys.

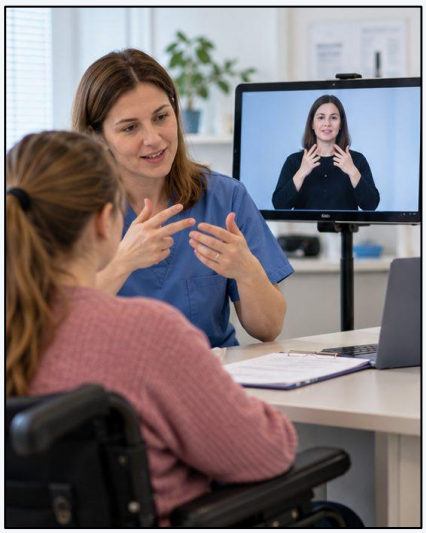
Gydytojai turi gerbti
žmogaus sprendimus.

Ką Komitetas pastebėjo?

Ne visos gydymo įstaigos
pritaikytos žmonėms su negalia.

Lietuvoje trūksta informacijos
apie žmonių su negalia sveikatą.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi pritaikyti visas gydymo įstaigas žmonėms su negalia.
- Lietuva turi rinkti informaciją apie žmonių su negalia sveikatą.
- Lietuva taip pat turi tikrinti, ar žmonės su negalia gali gauti reikalingą gydymą.

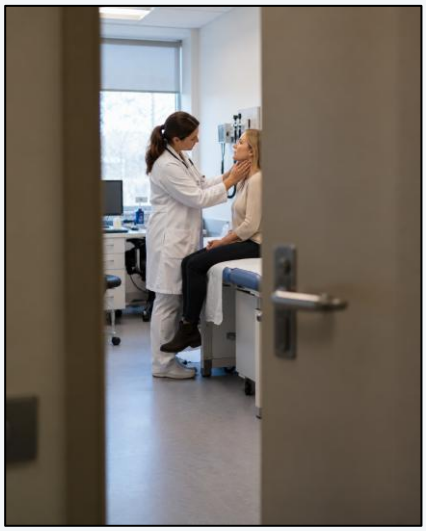

- Lietuva turi mokyti gydymo įstaigų darbuotojus.

  Darbuotojai turi žinoti žmonių su negalia teises.

  Gydytojai turi gerbti visus žmones ir suteikti jiems reikalingą gydymą.

Sveikata globos įstaigose

Ką Komitetas pastebėjo?

Globos įstaigose
žmonės su negalia
ne visada gauna reikalingą gydymą.

Darbuotojai ne visada saugo
žmogaus privatumą gydymo metu.

Privatumas reiškia,
kad kiti žmonės gerbia
asmeninį žmogaus gyvenimą.

Pavyzdžiui, gydytojas apžiūri žmogų.
Per apžiūrą gydytojas uždaro duris.
Taip kiti žmonės nemato
kaip gydytojas apžiūri žmogų.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Globos įstaigose žmonės su negalia
  turi gauti reikalingą gydymą.
  Žmogus turi galėti apsilankyti
  pas jam reikalingą gydytoją.
  Pavyzdžiui, pas akių gydytoją.
- Kiekvienas žmogus su negalia
  turi gauti jam tinkamą gydymą.
- Globos įstaigų darbuotojai
  turi saugoti žmogaus privatumą
  gydymo metu.

Lytinė sveikata

Lytinė sveikata yra susijusi su:

- lytiniais santykiais,
- vaikų turėjimu.

Ką Komitetas pastebėjo?

Žmonės su negalia ne visada gauna suprantamą informaciją apie lytinę sveikatą.

Ne visos gydymo įstaigos turi įrangą, kuri tinka žmonėms su negalia.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmonės su negalia turi galėti gauti reikalingą pagalbą dėl lytinės sveikatos visoje Lietuvoje.
- Įstaigos turi pateikti suprantamą informaciją apie lytinę sveikatą.
- Gydytojai turi paaiškinti žmogui, ką svarbu žinoti, jei nori susilaukti vaikų.
- Gydymo įstaigose turi būti įranga, kuri tinka žmonėms su negalia.

Reabilitacija

Reabilitacija padeda žmogui su negalia daugiau dalykų daryti pačiam.

Ką Komitetas pastebėjo?

Trūksta informacijos,
ar visoje Lietuvoje žmonės su negalia
gali gauti reabilitaciją.

Žmonės su negalia kartais
reabilitacijos laukia kelis mėnesius.

Reabilitacijos įstaigose trūksta darbuotojų,
kurie padeda žmonėms su negalia.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Žmonės su negalia turi gauti reabilitaciją visoje Lietuvoje be ilgo laukimo.
- Reabilitacijos įstaigose turi būti pakankamai darbuotojų.

  Darbuotojai turi padėti žmonėms su negalia kasdienėje veikloje.
- Įstaigos turi padėti žmonėms
  su regėjimo negalia
  laiku gauti **socialinę reabilitaciją**.

  Socialinė reabilitacija padeda
  žmogui su negalia
  gyventi savarankiškiau.

Darbas

Ką Komitetas pastebėjo?

Lietuvoje dirba per mažai
žmonių su negalia.

Lietuva kai kurias išmokas
vis dar skiria pagal darbingumo lygį.

Darbingumo lygis parodo,
kiek žmogus gali dirbti.

Kai kurie žmonės su negalia
vis dar dirba atskirai nuo kitų.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi pasakyti Komitetui,
  ar keis darbingumo lygio

  vertinimo tvarką.
- Žmonės su negalia turi galėti dirbti
  kartu su kitais žmonėmis.
- Lietuva turi parengti planą,
  kaip žmonėms su negalia
  padėti įsidarbinti.

  Žmonės su negalia turi gauti
  jiems reikalingą pagalbą.

- Lietuva turi tikrinti,
  ar daugėja
  dirbančių žmonių su negalia.

Pagalba dirbti

Žmogui su negalia
darbe reikia papildomos pagalbos.

Lietuva turi padėti
darbdaviams, kurie įdarbina
žmones su negalia.

Darbdavys yra žmogus
arba įstaiga, kuri suteikia darbą.

Ką Komitetas pastebėjo?

Užimtumo tarnybos pagalbą
gauna nedaug žmonių su negalia.
Užimtumo tarnyba padeda
žmonėms susirasti darbą.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi nuolat skirti pinigų
  kad žmonės su negalia
  gautų pagalbą darbe.
- Lietuva turi nuolat padėti
  darbdaviams mokėti atlyginimus
  darbuotojams su negalia.
- Žmonės su negalia turi gauti
  reikalingą pagalbą darbo vietoje.

Pinigai ir parama

Ką Komitetas pastebėjo?

Žmonės su negalia dažniau gyvena skurde.
Skurdas yra tada,
kai žmogui trūksta pinigų.
Pavyzdžiui, maistui ar būstui.

Dėl negalios žmogui dažnai
reikia išleisti daugiau pinigų.

Kartais šeimos narys nebegali dirbti,
nes prižiūri žmogų su negalia.
Tada šeima turi mažiau pinigų.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Parama turi padėti
  Žmonėms su negalia
  apmokėti išlaidas dėl negalios.
- Lietuva turi rinkti informaciją
  apie žmones su negalia,
  kuriems trūksta pinigų.
  Lietuva turi skelbti šią informaciją.
- Lietuva turi pakeisti įstatymus.

  Žmogus su negalia turi galėti
  kartu gauti:

  - negalios išmoką,
  - senatvės pensiją.

Balsavimas ir rinkimai

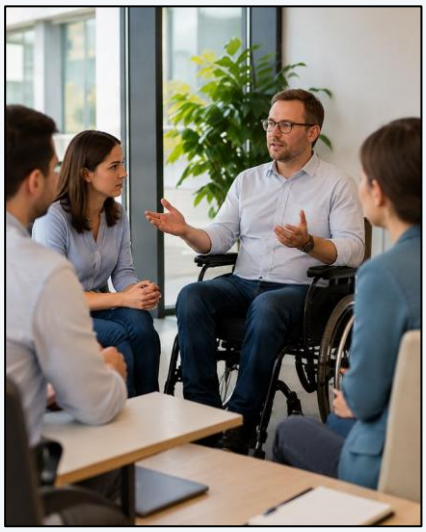
Per rinkimus žmonės renka:

- Lietuvos Prezidentą,
- Seimo narius,
- savo miesto ar rajono merą.

Balsuoti reiškia per rinkimus
pasirinkti žmogų,
kurį norite išrinkti.
Žmonės su negalia

taip pat turi teisę balsuoti.

Žmogus su negalia
gali ir pats būti išrinktas.
Pavyzdžiui, Seimo nariu.
Žmogus, kuris nori būti išrinktas,
vadinamas **kandidatu**.

Ką Komitetas pastebėjo?

Kai kuriems žmonėms su negalia
teismas neleidžia balsuoti.

Rinkimų darbuotojai ne visada žino,
kaip padėti žmonėms su negalia.
Pavyzdžiui, kaip padėti žmogui
patekti į balsavimo vietą
arba suprasti informaciją apie rinkimus.
Nedaug žmonių su negalia
dalyvauja rinkimuose kaip kandidatai.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi panaikinti draudimus balsuoti ir būti išrinktam.

  Žmonės su negalia turi galėti balsuoti. Tai galioja ir tada, kai teismas neleidžia žmogui pačiam spręsti kai kurių klausimų.

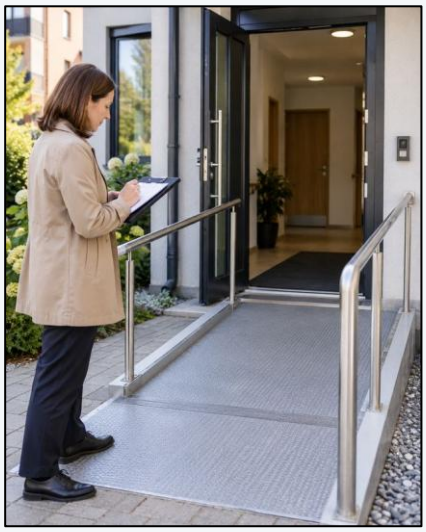
- Lietuva turi mokyti rinkimų darbuotojus, kaip padėti žmonėms su negalia.

- Balsavimo vietos turi būti pritaikytos žmonėms su negalia.

- Lietuva turi tikrinti, ar balsavimo vietos yra pritaikytos žmonėms su negalia.

  Žmonių su negalia organizacijos turi dalyvauti tikrinant balsavimo vietas.

  Lietuva turi skirti pinigų balsavimo vietų tikrinimui.

- Lietuva turi padėti žmonėms su negalia, kurie nori būti išrinkti per rinkimus.

Kultūra, sportas ir laisvalaikis

Žmonės su negalia turi galėti:

- lankyti muziejus,
- dalyvauti renginiuose,
- sportuoti.

Ką Komitetas pastebėjo?

Ne visi muziejai
yra pritaikyti žmonėms su negalia.
Kai kurios kultūros ir sporto vietos
nėra pritaikytos žmonėms su negalia.

Lietuva ne visada tikrina,
ar šios vietos yra pritaikytos.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi nuolat tikrinti,
  ar muziejai, sporto ir laisvalaikio vietos
  yra pritaikytos žmonėms su negalia.
- Lietuva turi skelbti tikrinimo rezultatus.
- Lietuva turi pasirūpinti,
  kad žmonėms su negalia būtų pritaikyti:
  - filmai,
  - knygos,
  - parodos,
  - spektakliai.
    Pavyzdžiui, filmus galima žiūrėti su
    subtitrais arba garsiniu vaizdavimu.

Duomenys ir tikrinimas

Ką Komitetas pastebėjo?

Lietuvai trūksta duomenų
apie žmones su negalia.

Duomenys yra surinkta informacija.

Savivaldybės ne visada žino:

- kiek žmonių su negalia
  gyvena jų mieste ar rajone,
- kokios pagalbos
  šiems žmonėms reikia.

Lietuva ne visada skelbia ataskaitas
apie žmonių su negalia teises.

Ataskaita yra dokumentas,
kuriame parašyta,
kas buvo padaryta ir sužinota.

Šios ataskaitos ne visada
parašytos lengvai suprantama kalba.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi nuolat rinkti duomenis
  apie žmones su negalia.

  Savivaldybės turi žinoti,
  kokios pagalbos šiems žmonėms reikia.
- Žmonių su negalia organizacijos
  turi padėti Lietuvai
  rinkti ir tikrinti duomenis.
- Lietuva turi nuolat tikrinti,
  ar gina žmonių su negalia teises.
- Lietuva turi nuolat skelbti ataskaitas.

  Ataskaitos taip pat uri būti
  parašytos lengvai suprantama kalba.

Bendradarbiavimas su kitomis šalimis

Lietuva bendradarbiauja su kitomis šalimis
ir padeda žmonėms su negalia.
Pavyzdžiui, Lietuva padeda
žmonėms su negalia,
kurie dėl karo Ukrainoje
turėjo palikti savo namus.

Komitetas sako,
kad Lietuva turi tartis
su žmonių su negalia organizacijomis,
kai planuoja ir teikia pagalbą
kartu su kitomis šalimis.

Kas tikrina žmonių teises?

Lietuvoje veikia
Asmenų su negalia
teisių stebėsenos komisija.

Komisija tikrina, ar Lietuva
gina žmonių su negalia teises.

Ką Komitetas pastebėjo?

Komisijai trūksta pinigų ir darbuotojų.

Ką Komitetas sako Lietuvai daryti?

- Lietuva turi skirti Komisijai
  pakankamai pinigų.

  Komisijoje turi dirbti pakankamai žmonių.
- Komisija turi pati spręsti,
  kaip tikrinti, ar Lietuva gina
  žmonių su negalia teises.
  Kitos įstaigos negali jai nurodinėti.
- **Lygių galimybių kontrolieriaus tarnyba**
  tikrina, ar žmonės su negalia
  turi tokias pačias galimybes
  kaip kiti žmonės.

  Šios tarnybos darbuotojas
  turi nuolat dalyvauti
  Komisijos darbe.

Kas bus toliau?

Komitetas patarė,
ką Lietuva turi padaryti,
kad žmonės su negalia
galėtų geriau gyventi.

Komitetui ypač svarbūs 2 dalykai:

1. Žmogus su negalia turi galėti
   pats priimti sprendimus.

   Kai reikia,
   žmogus turi gauti pagalbą.

2. Žmogus su negalia turi galėti
   pats rinktis, kur ir su kuo gyventi.

   Žmogus turi galėti dalyvauti
   savo miesto ar kaimo gyvenime.

Ką Lietuva turi daryti toliau?

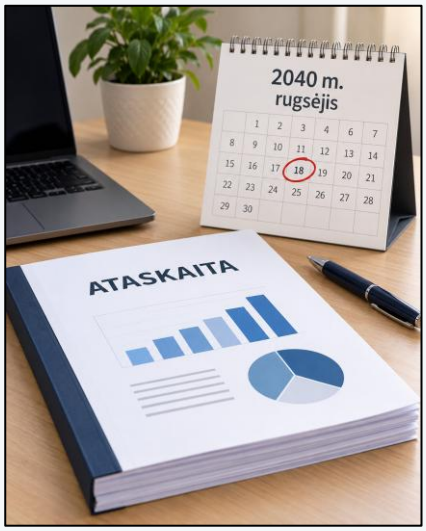
- Lietuva turi perduoti
  Komiteto patarimus
  valstybės įstaigoms.

  Pavyzdžiui:
  - Seimui,
  - Vyriausybei,
  - savivaldybėms.

- Lietuva turi pasirūpinti,
  kad žmonės su negalia
  suprastų Komiteto patarimus.

  Patarimai turi būti pateikti, pavyzdžiui:

  - lengvai suprantama kalba,
  - lietuvių gestų kalba.

  Lietuva turi paskelbti
  Komiteto patarimus internete.

- Lietuva turi pateikti
  kitą ataskaitą iki 2040 metų.
  Tikslią datą Komitetas praneš vėliau.

  Rengdama ataskaitą
  Lietuva turi tartis su
  žmonių su negalia organizacijomis.

Tekstą lengvai suprantama kalba rengė Vilma Stakionienė

Tekstą lengvai suprantama kalba redagavo Aušra Šulnienė

Tekstą lengvai suprantama kalba vertino Lukas Januškevičius, Ruslan Šurujev, Justina Mažonaitė, Karolis Juškėnas

Teksto vertinimą koordinavo Justina Kubilienė, Danutė Daukantienė

Iliustracijų šaltiniai:

- iliustracijas sukūrė Vilma Stakionienė naudodama dirbtinį intelektą.
- © European Easy-to-Read Logo: Inclusion Europe. Europos lengvai suprantamos kalbos simbolis.
- Daugiau informacijos apie simbolį rasite paspaudę šią nuorodą: Inclusion Europe interneto svetainė

Finansuoja Europos Sąjunga
NextGenerationEU

Šį tekstą parašėme vykdydami projektą. Projekte norime padėti žmonėms gyventi bendruomenėje, o ne globos namuose. Projektas vyksta visoje Lietuvoje.